

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA MATEMATIKO IN FIZIKO

Finančna matematika – 1. stopnja

Luka Komel

Ali je vrednost podjetja lahko negativna?

Delo diplomskega seminarja

Mentor: doc. dr. Janez Bernik

Ljubljana, 2013

KAZALO

1. Uvod	4
1.1. Zakaj sem izbral naslov	4
1.2. Struktura diplomskega seminarja	4
2. Oblike gospodarskih družb	5
2.1. Oblike gospodarskih družb v Sloveniji	5
2.2. Delniška družba	6
3. Koncept omejene odgovornosti	8
3.1. Zgodovina omejene odgovornosti	8
3.2. Omejena odgovornost danes	9
4. Banka Hypo Alpe Adria d.d.	9
4.1. Prodaja banke Hypo Alpe Adria v letu 2007	10
4.2. Goodwill ali dobro ime pri nakupu banke Hypo	12
4.3. Prihod gospodarske krize in realna slika banke	12
4.4. Nacionalizacija banke Hypo Alpe Adria	13
5. Zakaj je avstrijska država morala rešiti banko Hypo Alpe Adria?	14
6. Ozadje dogajanja v banki Hypo	15
7. Politično ozadje	16
7.1. Jörg Haider	16
7.2. Wolfgang Kulterer	16
7.3. Tilo Berlin	17
7.4. Werner Schmidt	18
7.5. Hypo v Sloveniji: Vegrad in Hypo banka	19
7.6. Ostali	19
8. Način pranja denarja	19
9. Odgovor na glavno vprašanje in zaključek	23
Literatura	26

Je lahko vrednost podjetja negativna?

POVZETEK

Diplomsko delo je sestavljeno iz dveh delov. V prvem delu predstavimo na kratko oblike gospodarskih družb v Sloveniji in glavne značilnosti delniške družbe, ki je zelo pogosta gospodarska oblika med finančnimi institucijami tako v Sloveniji kot tudi v tujini. Razložimo koncept omejene odgovornosti in kakšne so njegove posledice. Razumevanje slednjega pa je izjemnega pomena, kajti velja, da vsak vlagatelj oziroma lastnik delniške družbe odgovarja samo z višino svojega vložka, kar med drugim pomeni, da je njegova izpostavljenost do družbe lahko vsak trenutek najmanj 0. Drugi del diplomskega dela posvetimo predstavitvi družbe Hypo Alpe Adria d.d. in dogajanju v času od leta 2005 do 2010, ko je banka prešla v last države Avstrije. Dogajanju okoli Hypo banke posvetimo veliko pozornosti, saj bo le tako lahko bralec tekom branja spoznal, zakaj je bila banka Bayern Landesbank, ki je bila večinska lastnica banke Hypo Alpe Adria, pripravljena vložiti v banko še 1 milijardo evrov, čeprav je vedela, da bo še isti dan svoj delež v banki Hypo prodala državi Avstriji za simbolični 1 evro in je bil tako kršen koncept omejene odgovornosti.

Is it possible, that value of company is below zero?

ABSTRACT

This thesis is divided into two parts. In the first, types of companies in Slovenia are introduced with an emphasis on the public limited company, which is the main legal form of financial institutions in Slovenia as well as abroad. The focus is placed in the concept of limited liability and its consequences in every day business life. Understanding of the latter is of prime importance, since an investor or an owner of a company is responsible only for his investment. Consequently, the value of a company to an investor or owner cannot be negative. In the second part of thesis, the background events in Hypo Alpe Adria bank between 2005 and 2010 are discussed when the bank was taken over by the state of Austria. This should enable the reader to understand, why previous owner Bayern Landesbank recapitalized the bank with 1 billion euros before selling it to the state of Austria and be capable to recognize why the concept of limited liability did not have effect in this case.

JEL classification: G21, K22

Ključne besede: banka Hypo Alpe Adria, banka Bayern Landesbank, nacionalizacija, omejena odgovornost, delniška družba

Keywords: Hypo Alpe Adria bank, Bayern Landesbank bank, nationalization, limited liability, public company

1. UVOD

Banke so danes zagotovo eden najpomembnejših in tudi najstarejših subjektov v skupini finančnih institucij. Njihova primarna dejavnost je investiranje v gospodarstvo, torej posredovanje finančnih sredstev tako fizičnim kot tudi pravnim osebam. Ob tem nastajajo transakcije med samimi bankami, s katerimi si želijo banke zagotoviti likvidnost ali dodatna sredstva pri njihovem delovanju. V realnosti je zato mogoče, da je neka banka tudi delna ali večinska lastnica druge banke. Različna bančna lastništva v drugih bankah so mogoča, ker gre za delniške družbe, ki kotirajo na borzi in ima tako vsak prost dostop do investiranja oziroma lastništva v banki preko nakupa delnic. Ko govorimo o delniških družbah, se moramo zavedati, da za vsako velja tudi koncept omejene odgovornosti, ki ga bom predstavil v nadaljevanju. V času zadnje gospodarske krize je bila smiselnost take ureditve postavljena pod vprašaj, saj so se banke v času pred gospodarsko krizo izpostavljale previsokem tveganju zaradi česar so nekatere banke z začetkom krize leta 2007 bankrotirale ali pa jih je bilo potrebno nacionalizirati. V nadaljevanju se bom osredotočil na primer banke Hypo Alpe Adria.

1.1. Zakaj sem izbral naslov.

Na odločitev o temi diplomskega seminarja je vplivala želja po podrobnejši analizi nacionalizacij in dokapitalizacij bank v času gospodarske krize. Veliko lahko preberemo v različnih svetovnih medijih, ampak podrobnejša analiza je pogosto težko dostopna ali pa preprosto nedostopna za vedoželjnega bralca. Morda ravno zaradi dejstva, da celotni finančni sistem deluje na zaupanju prebivalcev, se podobne zgodbe velikokrat odvijajo za zaprtimi vrati, stran od oči javnosti. Primer banke Hypo Alpe Adrie je ob tem še posebej izstopal, saj so jo bivše lastnice dokapitalizirale na dan, ko so jo prodale za simbolični 1 euro, kar je zelo nenavadno in v nasprotju s samim konceptom omejene odgovornosti. Slednji razlog je tudi glavni razlog za odločitev o podrobnejši analizi dogajanja okoli banke Hypo Alpe Adria.

1.2. Struktura diplomskega seminarja.

V želji, da bi bralcu čimbolj približal svoj diplomski seminar, sem si zastavil nalogo sledeče. V prvem delu naloge bom povzel oblike gospodarskih družb, ki jih pozna slovenska zakonodaja. Poglavitna oblika je delniška družba, ki jo bom v nadaljevanju besedila tudi bolj podrobno opisal. Delniška družba je tudi družba, za katero velja koncept omejene odgovornosti, zato je zelo pomembno, da je bralec seznanjen s tem pojmom, ki sem ga tudi vključil v svoje delo. Nadaljeval bom s predstavitev družbe Hypo Alpe Adria. Pri tem se bom najbolj osredotočil na leta pred nakupom s strani bavarske banke Bayern Landesbank in po nacionalizaciji Hypo banke s strani države Avstrije. Pri tem bo slednji del temeljil večinoma na podatkih in dejstvih, ki jih je bralec lahko zasledil v medijih. Nato se bom posvetil dogajanju, ki je želelo ostati skrito pred javnostjo in je prišlo na dan šele proti koncu leta 2010, ko je dokument o nacionalizaciji banke Hypo prišel v medije. Ravno ta je v sebi skrival tudi odgovor na glavno vprašanje mojega diplomskega seminarja.

Glavni cilj diplomskega seminarja je torej predstavitev koncepta omejene odgovornosti in analiza dogajanja okoli banke Hypo Alpe Adria, ki nam ponuja odgovor na vprašanje »Ali je lahko vrednost podjetja negativna?«

2. OBLIKE GOSPODARSKIH DRUŽB

2.1. Oblike gospodarskih družb v Sloveniji.

Gospodarstvo je zapleten sistem različnih institucij in družb, katerih delovanje je zakonsko določeno. Zakonske omejitve in zahteve so pri tem zelo pomembne, saj določajo delovanje gospodarskih subjektov na trgu kjer delujejo. S takšno regulacijo institucij in družb se zagotavlja zaupanje ljudi v finančni sistem in omogoča enake pogoje delovanja vsem udeležencem na trgu. V primeru odsotnosti takšnih pravil, bi to vodilo k neučinkovitosti, nezaupanju in ne bi zagotavljalo enakih možnosti vsem udeležencem. Zakonske omejitve in zahteve imajo zato pomemben vpliv pri delovanju gospodarstva znotraj države kjer le-ta veljajo. V Sloveniji oblike in delovanja gospodarskih družb tako določa Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1).

Po 3. členu zgoraj navedenega zakona je gospodarska družba pravna oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitveno dejavnost. Pridobitvena dejavnost po tem zakonu je vsaka dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička. Gospodarske družbe se organizirajo v eni izmed naslednjih oblik:

Osebne družbe:

- i) Družba z neomejeno odgovornostjo
- ii) Komanditna družba
- iii) Tiha družba

Kapitalske družbe:

- i) Družba z omejeno odgovornostjo
- ii) **Delniška družba**
- iii) Komanditna delniška družba
- iiii) Evropska delniška družba

Ustanovitelj kapitalske ali osebne družbe je lahko vsaka fizična ali pravna oseba, če zakon ne določa drugače.

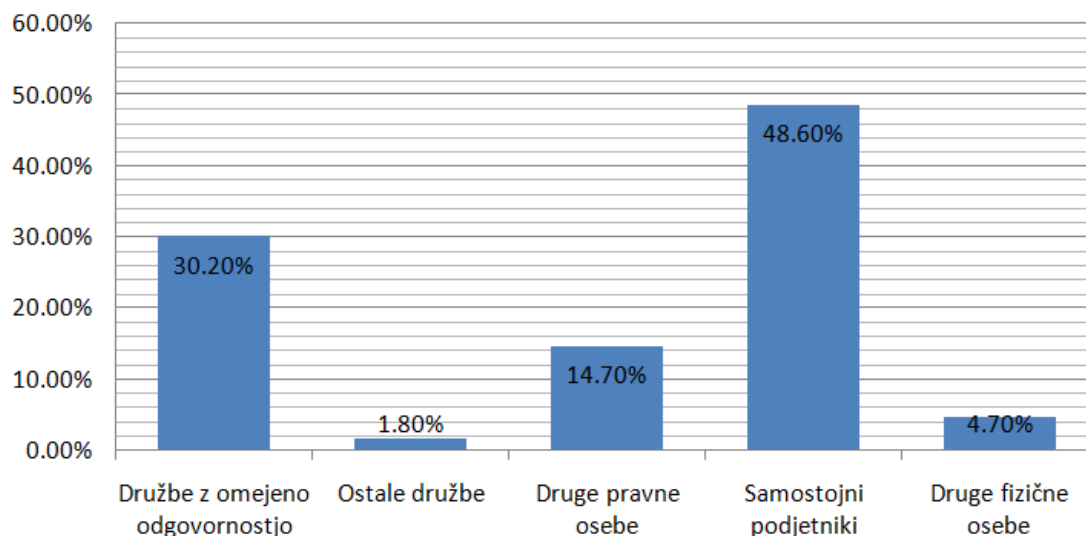
Osebne družbe temeljijo na enakopravnosti in osebni povezanosti družbenikov, kar pomeni, da se posamezni družbenik ne mora odločati o družbi mimo volje ostalih družbenikov. Ustanovitev družbe in razmerja med družbeniki so določeni s statutom družbe, v kolikor Zakon o gospodarskih družbah ne določa drugače. Ponavadi gre za manjše družbe, ki zahtevajo med drugim tudi manjše kapitalske vložke. Glavna

značilnost in tudi razlika med osebnimi in kapitalnimi družbami je v tem, da družbeniki v osebnih družbah odgovarjajo za obveznosti družbe.[16]

Kapitalske družbe so pravne osebe in na tej podlagi prevzemajo obveznosti, pravice in odgovornosti neodvisno od članov, ki so združili kapital v družbo. Njihova ureditev je zakonsko predpisana. Organi kapitalskih družb so skupščina, ki odloča o smernicah družbe, upravitelji kot vodilni in izvršilni organ ter nadzorni svet. V družbah prevladuje premoženjski element. Družbeniki v teh družbah odgovarjajo za obveznosti družbe le v višini svojega vložka.[16]

Ko se posameznik odloči ustanoviti lastno dejavnost, se mora pri tem tudi odločiti pod kakšnimi pogoji želi poslovati. Pri tem se mora odločiti med eno izmed zgoraj navedenih oblik družb. Odločitev mora posameznik sprejeti glede na vrste pridobitvene dejavnosti, ki jo želi opravljati na svoji poslovni poti. Banke spadajo med delniške družbe (kapitalske družbe), zato bom predstavil značilnosti te oblike.

V letu 2010 je bilo v Sloveniji prijavljenih 165,959 podjetij, od tega 46,7% pravnih in 53,3% fizičnih oseb. Večji del še vedno sestavljajo samostojni podjetniki, kot lahko razberemo iz spodnjega grafikona.

SLIKA 1. Prvoorganizacijske oblike v Sloveniji v letu 2010

2.2. Delniška družba.

Delniška družba je po svojem gospodarskem in pravnem pomenu na prvem mestu. Tovrstna družba je bila ena prvih pravnoorganizacijskih oblik, saj izvira že iz 15. stoletja, ko je bila ustanovljena prva delniška družba (Banka svetega Jurija v Genovi, Italija). Delniška družba je družba, ki ima osnovni kapital razdeljen na delnice in je upnikom odgovorna za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem. Delničarji pa niso odgovorni za obveznosti družbe do upnikov. Ustanovitev delniške

družbe je mogoča s pomočjo ene ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki skupaj sprejmejo statut (ustanovitveni akt) družbe. Pri tem je zakonsko določen minimalni znesek kapitala v evrih, ki ga določa 171. člen zakon o gospodarskih družbah, ki je trenutno v višini vsaj 25.000 eurov. Delničarji niso lastniki družbe, temveč iz naslova vplačanega deleža (delnic) v osnovem kapitalu le uresničujejo svoje članske in premoženjske pravice.[2]

Prednosti:

- i) Družbeniki ne odgovarjajo za obveznosti družbe
- ii) Možnost sklepanja pravnih poslov med družbo in njenimi družbeniki
- iii) Delovanje na borzi

Slabosti:

- i) Dolžnost vplačila osnovnega kapitala
- ii) Izplačevanje dobička je visoko davčno obremenjeno
- iii) Zahtevnejši postopek ustanovitve
- iiii) Višji stroški poslovanja

Potrebno je omeniti, da se za delniško družbo uporablja tudi izraz javna družba (ang. public company), kajti vsak posameznik lahko vloži svoj denar v delnice podjetja in tako pridobi pravice do glasovanja kot tudi do deleža dobička podjetja. Prav zato pa imajo delniške družbe tudi obveznost, da svoje poslovanje poročajo reviziji in rezultate javno objavljajo v letnih poročilih ali še pogosteje. Povzemimo še par pomembnih pojmov glede delniške družbe.

Osnovni kapital je nosilec obstoja družbe, ki ima tri glavne funkcije, in sicer je osnova za ugotovitev korporacijskega deleža delničarja v razmerju glede na nominalni znesek delnice, omogoča zagon podjetja ter predstavlja jamstvo upnikom, torej da bodo njihove terjatve poplačane in na tak način preprečuje delničarjem ali upravljavcem neupravičena izplačila.[2]

Delnica ima dvojni pomen, predstavlja alikvotni del osnovnega kapitala in pomeni listino (vrednostni papir), ki vključuje vsebino članskih pravic njenega imetnika. Članske pravice vključujejo premoženjske pravice in članske pravice v ožjem smislu. Najpomembnejša premoženjska pravica je pravica do udeležbe pri delitvi dobička, najpomembnejša članska pravica pa je udeležba pri upravljanju družbe. ZGD-1 deli delnice na delnice z nominalnim zneskom in na kosovne delnice.[2]

Statut je ustanovitveni akt delniške družbe in je zato najpomembnejši akt delniške družbe., ker ureja način njenega delovanja ter razmerja med družbeniki.[2]

Vsaka delniška družba ima organ, ki se imenuje skupščina. V tem organu delničarji uresničujejo svoje pravice in odločajo o sprejetju letnega poročila, uporabi bilančnega dobička, imenovanju oziroma odpoklicu članov nadzornega sveta ali upravnega odbora, spremembi statuta, imenovanju revizorja itd.[2]

Odvisno od sistema upravljanja, ki ga delniška družba izbere, poznamo enotirni in dvotirni sistem upravljanja. Pri dvotirnem sistemu ima delniška družba poleg skupščine še nadzorni svet in upravo. Vloga nadzornega sveta je nadzor nad vodenjem poslov družbe, kar mu daje pravico, da od uprave zahteva poročanje o vprašanjih, ki jih določa zakon ter o vprašanjih, ki se mu zdijo pomembna. ZGD-1 določa, da mora imeti nadzorni svet vsaj tri člane. Ti člani so dveh vrst, in sicer ena skupina članov nadzornega sveta zastopa interese delničarjev (te člane imenuje skupščina), druga skupina pa so predstavniki delavcev (kot določa Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju).[2]

Uprava je nosilec dveh funkcij, tj. poslovodstvo in zastopanje delniške družbe. Uprava je lahko individualni ali kolektivni organ, član uprave pa je lahko vsaka fizična oseba, tudi če ni delničar. Člane uprave (direktorje) imenuje nadzorni svet za obdobje, ki je določeno v statutu in ni daljše od 6 let, imajo pa možnost ponovnega imenovanja.[2]

Sedaj, ko smo bolj podrobno spoznali lastnosti delniške družbe, namenimo še malo pozornosti konceptu omejene odgovornosti.

3. KONCEPT OMEJENE ODGOVORNOSTI

Koncept omejene odgovornosti se pogosto pojavlja v smislu, ko je posameznikova finančna obveznost omejena na neko fiksno vsoto, najbolj pogosto na vrednost investicije v podjetje ali družbo z omejeno odgovornostjo. Danes je pojem omejene odgovornosti že zelo zakoreninjen v sistemih, še posebej finančnih. A kljub vsemu je še vedno deležen kritike s strani različnih organizacij. V primeru neobstoja omejene odgovornosti, bi se s tem zelo zmanjšale investicije s strani delničarjev ali razvoj podjetništva, kajti s tem bi vsak delničar v primeru stečaja družbe moral odgovarjati z vsem svojim premoženjem.

3.1. Zgodovina omejene odgovornosti.

Sam koncept pa izvira že od daljnega leta 1811, ko se Združene države Amerike izdale prvi splošni zakon o omejeni odgovornosti za manufakturna podjetja. Popularnost omenjenega zakona se je hitro širila med ljudi in tudi tok kapitala se je kmalu preusmeril v države, ki so že sprejele omenjeni zakon. Kasneje, leta 1853, je podobni zakon sprejela tudi takratna svetovna velesila Velika Britanija. Takrat je zakon naletel na veliko kritik in neodobravanja. Do vpeljave omenjenega zakona so

investitorji imeli tudi funkcijo t.i. monitoringa vodilnih v podjetju pri poslovanju in še posebej pri posojanju denarja. Po sprejetju zakona pa so delež v podjetju dobili lahko vsi ne glede na znanje o dogajanju znotraj podjetja, samo podjetje se je pa lahko hitro zadolžilo in dobilo sveži kapital. Tako je v 20. letih prejšnjega stoletja upravljanje z delnicami po navedbah nekega zgodovinarja postal že kar nacionalni šport. Wall Street je ob tem zagotavljal, da so oblike finančnih instrumentov kot so delnice, bile tako varne kot same obveznice podjetij.

Seveda je gospodarska kriza leta 1929 prinesla ravno obratno sliko. Zaradi prekomernega zadolževanja podjetij in nezavedanja izpostavljenosti tveganju je proti koncu oktobra leta 1929 ameriško gospodarstvo zašlo v hudo gospodarsko krizo. Bruto domači proizvod je tako padel na kar 60% vrednosti pred krizo in 25% delovne sile je ostalo brez službe. Glavni krivec za nastalo stanje so bile seveda delnice. Kako, so se prebivalci Amerike spraševali, je lahko ameriško gospodarstvo zašlo v takšno stanje, ki ga je kasneje priznani ekonomist John Maynard Keynes opisal kot 'casino kapitalizem'. Dobrih 70 let kasneje je trgovanje postalo ponovno nacionalni šport. Koncept omejene odgovornosti, v kolikor ni primerno nadzorovan, še vedno ščiti neodgovorno vodenje podjetja in prekomerno zadolževanje, kot bomo v nadaljevanju videli na primeru banke Hypo Alpe Adria.

3.2. Omejena odgovornost danes.

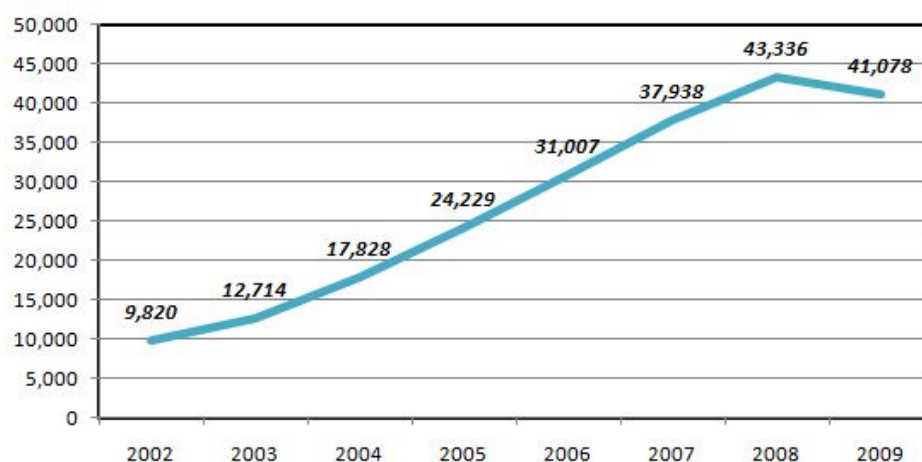
Danes tako še vedno velja, da v primeru tožbe s strani upnikov niso toženi lastniki ali investitorji temveč družba kot pravna oseba. Delničar v delniški družbi z omejeno odgovornostjo ni odgovoren za dolgove s strani družbe, razen v višini svojega vložka. Pogosto se to odraža preko dividend, ki jih izplačuje družba svojim delničarjem. V kolikor družba nima izgledov, da bi še kdaj poslovala dobičkonosno, je vrednost s strani delničarja enaka nič.

Za boljše razumevanje si lahko razložimo koncept omejene odgovornosti na sledečem primeru. Naj bosta dani podjetje X delniška družba in oseba po imenu Janko. Janko se odloči, da bo kupil 25% delež podjetja X po ceni 10.000 evrov. Po letu dni je podjetje zaradi slabih poslovnih odločitev v preteklem letu zašlo v stečaj. Dolgovi, ki jih je podjetje zapustilo, so v višini 100.000 evrov. V tem primeru je s strani Jankota vrednost podjetja enaka nič in nima nobenih obveznosti več do podjetja

4. BANKA HYPO ALPE ADRIA D.D.

Banka Hypo Alpe Adria s sedežem v Celovcu je bila ustanovljena daljnega leta 1896 kot Kärntner Landes und Hypothekenbank. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je preimenovala v ime, ki ga nosi še danes. Prvotno je bila ustanovljena kot hipotekarna banka, po letu 1982 pa je začela upravljati tudi splošne bančne storitve. Leta 1991 je postala delniška družba in tako prišla v javno lastništvo. Leta 1992 se je banka znašla pred bankrotom, a jo je takratni novi direktor Wolfgang

Kulterer, o katerem bo malo več povedano v 7. poglavju, saniral in začel investirati na Balkanski polotok in žeti dobičke od hitre gospodarske rasti na tem območju.

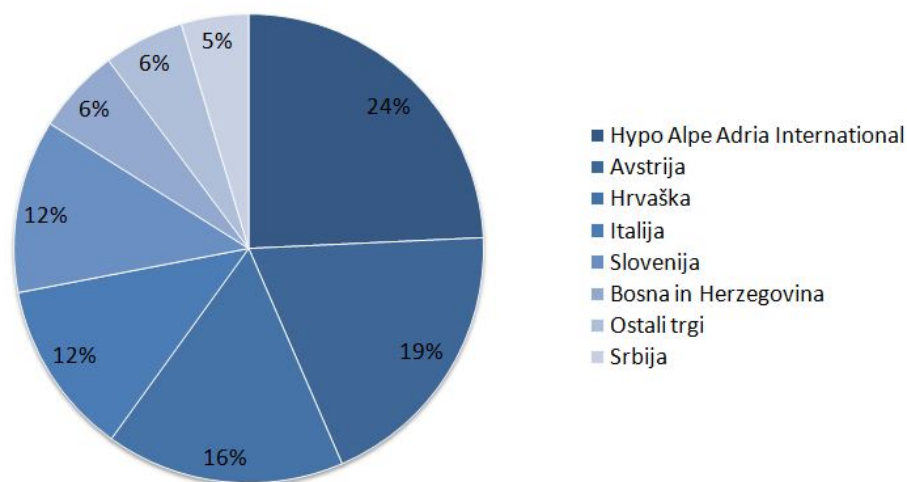
SLIKA 2. Sredstva banke Hypo Alpe Adria v letih 2002-2009 (v milijardah evrov)

V zadnjih 15 letih je banka zabeležila največjo rast v svoji zgodovini, njen promet na trgih bivše Jugoslavije pa se je povečal kar za desetkrat. Za primer naj navedem, da je leta 1997 imela banka okoli 500 zaposlenih, le sedem let pozneje, leta 2004, pa jih je štela že 4.300 na kar 200 lokacijah po jugovzhodni Evropi. Istega leta je bila proglašena za najhitreje razvijajoče se podjetje na jugovzhodnem delu Evrope na področju lizinga in trgovanja z nepremičninami. Iz zgornje slike lahko razberemo, da se je v kratkem obdobju od leta 2002 do leta 2009 vrednost njenih sredstev povečala kar za štirikrat.

Pri vsem tem se banka ni ustrašila nobenih tveganj. Dokler so se v banko zlivali dobički, se nihče ni spraševal na kakšen način so jih zaslužili. Tako je v zelo kratkem času banka Hypo Alpe Adria postala šesta največja banka v Avstriji in se uvrstila med devet največjih tudi v Sloveniji. Pomemben razlog hitre rasti je bil, da je dežela Koroška vse do leta 2007 bila edini lastnik banke. Lastništvo dežele Koroške, ki je takrat za banko jamčila v milijardnih vsotah, je namreč poskrbelo za to, da je imela banka vsa ta leta zelo dober rating in se je lahko po nizkih obrestnih merah zadolževala na finančnih trgih. Seveda je bilo takšno stanje mogoče vzdrževati le, če je dežela Koroška jamčila z vedno višjimi vsotami.

4.1. Prodaja banke Hypo Alpe Adria v letu 2007.

Sredi leta 2007 je bavarska banka Bayern Landesbank ponudila 1,5 milijarde evrov za večinski delež v banki Hypo Alpe Adria. Takratni, sedaj že pokojni, deželni glavar Jörg Haider je v imenu dežele Koroške, ki je bila največja posamična lastnica banke, izrazil pripravljenost da banko proda. Razlog za zanimanje bavarske banke za prevzem je bila bančna mreža koroške banke na jugovzhodnem delu Evrope, kjer

SLIKA 3. Poslovanje banke po državah

je bila Bayern Landesbank slabše zastopana. Takratna struktura lastnikov: 45% dežela Koroška, graška vzajemna zavarovalnica Grawe 41%, skupina okoli investitorja Tila Berlina 9% in zaposleni 5%. Bilančno gledano je imela Hypo Alpe Adria takrat aktivo vredno okoli 30 milijard evrov in 6000 zaposlenih, Bayern Landesbank pa 350 milijard evrov in 11000 zaposlenih. Bavarska banka je bila v 50% lasti nemške dežele Bavarске in ostalih 50% v lasti bavarske zveze hranilnic.

Dne 22. maja 2007 je Bayern Landesbank kupila 50% plus eno delnico in tako postala glavni lastnik banke Hypo Alpe Adrie in za to odštela 1,65 milijard evrov. Koroška dežela je do konca leta 2007 ostala še 16,04% lastnica banke Hypo, Grawe je ohranil 26,45% lastništvo v banki, medtem ko so Tilo Berlin in zaposleni prodali skoraj vse svoje deleže. Konec leta 2008 se je delež bavarske banke še povečal na 67,08%, Grawe 20,48%, 12,42% koroški holding in zaposleni 0,02%.

Lastniki	Pred prodajo	31. 12. 2007	31. 12. 2008
Dežela Koroška	45%	16,04 %	12,42 %
Zavarovalnica Grawe	41%	26,45 %	20,48 %
Berlin&Co	9%	0,18%	\
Zaposleni	5%	0,02%	0,02 %
Bayern Landesbank	\	57,31%	67,08 %

SLIKA 4. Struktura lastnikov banke Hypo Alpe Adria

Ob prodaji glavni akterji tako niso skrivali navdušenja. Takratni šef bavarske banke Werner Schmidt je dejal, kako ugoden je razplet za vse udeležene, saj sta obe strani zmagali. Hypo banka je z nakupom dobila trdnega lastnika, medtem ko so se bavarski banki na široko odprla vrata na nove rastoče trge. Tudi takratni deželni glavar Jörg Haider ni skrival zadovoljstva nad prodajo in dejal, da bo prodaja banke

dobremu strateškemu partnerju obrodila sadove tudi na Koroškem. Nič manj ob tem ni bil navdušen takratni direktor banke Hypo Wolfgang Kulterer in še sam dodal, kako so srečni, da so dobili za partnerico banko, ki so si jo že ves čas potihem želeli. Ob vsem tem kasnejši direktor banke Hypo Alpe Adria Tilo Berlin ni skrival veselja, kajti prodaja banke mu je po današnjih ocenah navrgla za okoli 150 milijonov evrov dobička. Več o tem bo povedano v nadaljevanju.

Po avstrijski banki Bawag, ki je isti teden dokončno prešla v last ameriškega sklada Cerberus, je bila banka Hypo Alpe Adria že druga avstrijska banka, ki je prešla v tuje roke.

4.2. Goodwill ali dobro ime pri nakupu banke Hypo.

Ob prodaji si je bavarska banka pripisala še 2,6 milijardi evrov kot neopredmetena sredstva oz. kot dobro ime (v angleščini "goodwill"). Dobro ime je v računovodskem jeziku neopredmeteno sredstvo podjetja, ki se bistveno razlikuje od ostalih sredstev podjetja. Ni ga možno prodati samega zase in predstavlja prihodnje gospodarske koristi, ki izhajajo iz sredstev, ki jih ni mogoče posamezno opredeliti in pripoznati ločeno (npr. znamka podjetja, intelektualni kapital in podobno). Ta lahko nastane kot razlika med nakupno in knjigovodsko vrednostjo podjetja, ki ga kupujemo. V primeru banke Hypo je bavarska banka ocenila ime banke Hypo na kar 1,4 milijarde evrov.

4.3. Prihod gospodarske krize in realna slika banke.

Svetovna gospodarska kriza je pokazala realno sliko banke, ki se je ob začetku krize začela počasi utapljati v izgubah zaradi tveganih naložb in slabih posojil v preteklosti. Bavarska banka je do leta 2009 vložila v banko že več kot 6 milijard evrov. Po besedah ek. Ivana Ribnikarja je bila to posledica oz. so bili kaznovani za požrešnost in nepremišljenost v času gospodarske konjunktore. Slabo stanje v banki se je proti koncu leta 2009 samo še stopnjevalo. Zgovoren je podatek, da so zaradi vedno slabših pričakovanj glede prihodnosti banke in slabih finančnih indikatorjev varčevalci pri Hypo banki jeseni 2009 vzdignili s svojih računov 600 milijonov evrov.

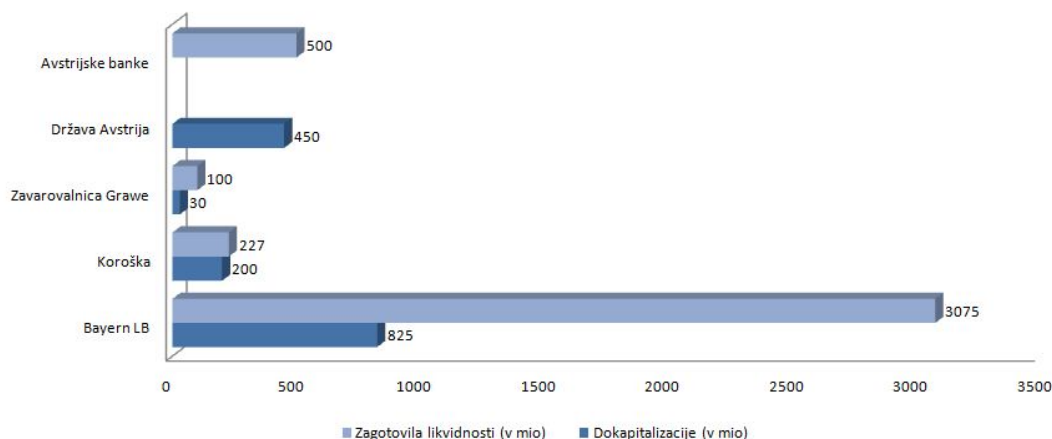
Na koncu leta, 11. 12. 2009, se je iztekal rok, ki ga je postavil avstrijski regulator, do katerega so morali delničarji zagotoviti svež kapital, sicer bi bila banka zrela za stečaj. Ta dan so že krožile govorice o tem, da bi bavarska banka preprosto podarila banko Hypo Alpe Adria avstrijski vladi, a so se vsem zdele zelo malo verjetne. Takrat so ocenili, da Hypo Alpe Adria potrebuje svež kapital v višini 1,5 milijarde in v temu primeru bi moral priti s strani Avstrije. S tem bi tudi bavarska banka priznala, da ji je pri nakupu banke Hypo krepko spodletelo in bi izgubila vloženi 6 milijard evrov. Na Bavarskem so se zanašali na ocene, da ima celovška banka za Avstrijo veliko večji pomen kot za Bavarsko. »Bankrot Hypo Alpe Adria banke bi bil za Avstrijo kot bankrot Lehman Brothers za ameriški bančni sistem,« je nekega finančnega strokovnjaka citiral bavarski časopis Süddeutsche Zeitung. Koroška

vlada zaradi slabega finančnega stanja ni bila v stanju dokapitalizacije banke Hypo v višini 168 milijonov (v skladu z njenim lastniškim deležem), vendar je deželna vlada po seji nadzornega sveta holdinga, ki upravlja z njenim deležem v banki, dala vedeti, da bi banki vendarle pomagala z nekaj svežega denarja. Če bi šla banka v stečaj, bi to Koroško stalo veliko več, saj jamči za banko z 18 milijardami evrov. Nerodno je bilo le to, kot je poročal avstrijski tednik Profil, da je bila dežela Koroška že sama na robu bankrota.

4.4. Nacionalizacija banke Hypo Alpe Adrie.

15.12.2009 so po sedemnajst ur trajajočih pogajanjih banko nacionalizirali s strani Avstrije. Trije dotedanji lastniki, bavarska deželna banka Bayern LB, zavarovalnica Grawe in dežela Koroška, so prepustile svoje deleže avstrijski državi za simbolične tri evre. Ker šeste največje avstrijske banke noben ni želel in so stari lastniki krepko plačali samo, da se je znebijo, so Hypo poddržavili. Takratna večinska lastnica Bayern Landesbank jo je okrepila za 825 milijonov evrov, dežela koroška za 200 milijonov in zavarovalnica Grawe za 30 milijonov. Mankajočih 450 milijonov evrov do 1,5 milijarde evrov je zagotovila država Avstrija. Stari lastniki so ob tem morali jamčiti likvidnost v višini 3,4 milijarde evrov v obliki neterjenja banke za poplačilo dolgov do svojih bivših lastnic vse do konca leta 2013. Zaradi milijardnih izgub, ki so jih pridelali z lastniškim vstopom v Hypo Alpe Adrio pri bavarski banki, je še isti dan odstopil prvi človek bavarske banke Michael Kemmer, bavarska banka pa je zaradi vseh izgub prišla v 94% lastništvo dežele Bavarske.

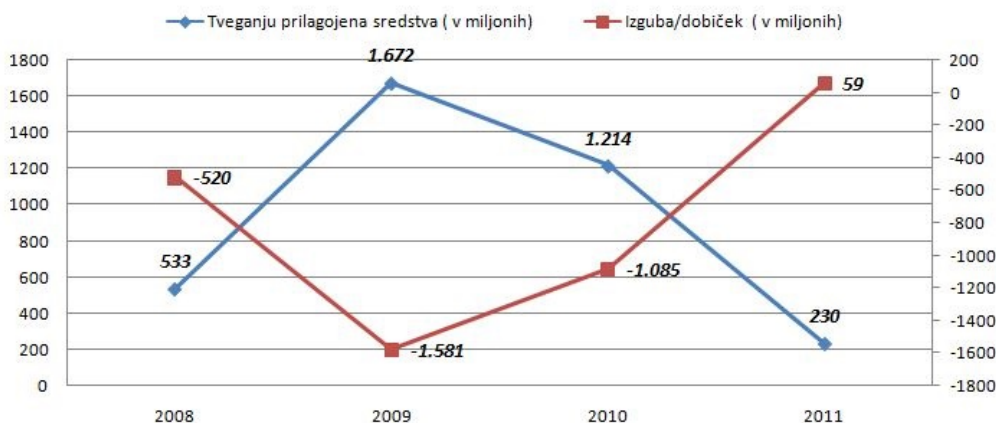
Po Kommunalkredit je bila to že druga finančna ustanova, ki je zaradi slabega finančnega stanja prešla pod lastništvo države Avstrije.

SLIKA 5. Dokapitalizacije in zagotovila likvidnosti

Iz zgornje slike lahko razberemo, koliko sredstev so morale bivše lastnice banke Hypo zagotoviti za likvidnost banke.

Po vsem tem se je odprlo vprašanje, kako so regulatorji spregledali slabšanje stanja banke. Takratni avstrijski finančni minister Joseph Proll je po dogodku napovedal svojo namero o povečanju državnega lastništva v Avstrijski nacionalni banki, ki je imela ves ta čas tudi funkcijo regulatorja, iz 70% na 100%, da bi zagotovil njeno neodvisno delovanje v prihodnje. Danes je posledično Avstrija velik podpornik projekta Evropske unije o vzpostavitvi enotnega regulatorja za celotno evro območje, katerega glavna funkcija bi bila nadzor notranjega in čezmejnega poslovanja bank in ostalih finančnih institucij.

SLIKA 6. Izgube in tveganju prilagojena sredstva v letih 2008-2011

5. ZAKAJ JE AVSTRIJSKA DRŽAVA MORALA REŠITI BANKO HYPO ALPE ADRIA?

Bankrot celovške banke bi lahko sprožil učinek domin in bi pod seboj pokopal še druge avstrijske banke, predvsem tiste iz sistema deželnih hipotekarnih bank, ki so povezane s solidarnostnimi klavzulami. Ker je dežela Koroška jamčila za banko z 18 milijardami evrov, bi ob bankrotu banke postala plačilno nesposobna. Po ustavi republike Avstrije avstrijske dežele ne morejo v stečaj, zato bi ji na pomoč morale priskočiti druge avstrijske dežele in država. Na Balkanu je Hypo Alpe Adria velika banka, na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini celo največja. Stečaj banke bi pomenil katastrofo za varčevalce in posojilojemalce v teh državah in še bolj oslabil gospodarstva. Poleg banke Hypo in drugih avstrijskih bank so na omenjenih trgih močno navzoča avstrijska podjetja. Stečaj banke bi omajal zaupanje v avstrijska podjetja in s tem povzročil še večje izgube.

Ob vsem tem se odpira vprašanje: S čim je država Avstrija prisilila bavarsko banko Bayern Landesbank, da je v banko vložila še več kot 800 milijonov evrov, čeprav je le-ta vedela, da se bo banka v celoti nacionalizirala in da bo v zameno dobila simboličen 1 evro? S stališča prejšnje lastnice je bila torej vrednost podjetja (oz. banke) Hypo Alpe Adria negativna, kar pa je v nasprotju z dejstvom, da živimo v svetu omejene odgovornosti, kjer lastniki odgovarjajo le s svojim vložkom.

Sedaj ko smo obnovili dogajanje, ki ga je bilo mogoče zaslediti v svetovnih medijih o primeru banke Hypo Alpe Adria, bo razloženo še ozadje, posledice in odgovor na glavno vprašanje teme diplomskega seminarja.

6. OZADJE DOGAJANJA V BANKI HYPO

Izkazalo se je sledeče. Do konca leta 2009 je bavarska banka investirala v banko že 6,8 milijard evrov. V tej vsoti so bile vključene njena dejanska nakupna cena, torej 1,7 milijard evrov, kapitalske injekcije v višini 1,1 milijard evrov in 4 milijarde evrov za zagotovilo likvidnosti. Med 24. 11. in 11. 12. 2009 je prišlo do zapadlosti odprtih posojil ali zaprtja odobrenih posojil banki in je to zgolj zmanjšalo stopnjo preostale izpostavljenosti bavarske banke za 1,1 milijardo evrov. Management banke je pri tem zavestno sprejel, da se bo Hypo banka oslabila. S tem je bavarska banka izpostavila Hypo banko visokemu tveganju in kapitalski podhranjenosti, ampak Bayern Landesbank ni želela več dajati dodatnega denarja v, kot so jo sami poimenovali, vrečo brez dna, poleg tega so se zavedali, da ima banka veliko večji strateški pomen za Avstrijo kot Bavarsko.

Na zasedanju glavnih predstavnikov bank 8. 12. 2009 na Dunaju, je takratni glavni mož bavarske banke Michael Kemmer napovedal, da bo Hypo Alpe Adria potrebovala novo dokapitalizacijo in da investicije s strani bavarske banke niso več opravičljive. Če do kapitalizacije ne pride bo postal banka insolventna. Alfred Lejsek, višji uradnik avstrijskega ministrstva za finance, je trdil da bankrot banke nikakor ne pride v poštev. Član uprave Bayern Landesbank Emisar Hausler je odvrnil, da tudi v njihovem interesu ni bankrot banke, ampak tudi ne investiranje v banko. Tudi po pogovoru niso našli skupnega jezika, so se pa strinjali, da se pogajanja dogajajo za zaprtimi vrati, kajti javna razprava bi banko pahnila še v slabši položaj.

Tako so člani bavarske banke naslednje dni ostali neomajni pri svojih odločitvah, seveda pa si niso želeli tvegati bankrota banke, kajti Hypo banka je imela takrat še vedno za 2,9 milijarde evrov odprtih dolgov do matične banke. V primeru stečaja bi ves ta denar bavarska banka izgubila za vedno. Takratni uradni finančni predstavnik republike Avstrije Wolfgang Peschorn je dal tudi vedeti, da gre tukaj le za ustrahovanje, ampak da ni dvoma o temu, da bodo morali Bavarci še precej prispevati v vsakem primeru. In tako je tudi bilo. Dne 14. decembra 2009 so krizne razmere v banki pripeljale do tega, da so takratni lastniki prodali svoje deleže in dokapitalizirali banko v višini 1,6 milijarde evrov, Takratni lastniki so dogodek opisali kot "schmerzhaftes Ergebnis" oz "boleč izid", vendar je bila logična izbira za vse udeležene.

7. POLITIČNO OZADJE

Po vsem tem so se Bavarci počutili izigrane, zato so kmalu proti bivšim članom uprave in direktorjem banke Hypo sprožili preiskave. Preiskave so pokazale veliko nepravilnosti že od leta 1999 naprej, ko je postal Jörg Heider koroški deželni glavar.

7.1. Jörg Haider.

Z vsakim novim razkritjem v banki Hypo se razkriva resnični obraz dolgoletnega koroškega glavarja, ki je v času svojega življenja navduševal veliko svojih članov stranke s svojo striktno konzervativno retoriko. Razkrivajo se kazniva dejanja v času njegovega življenja oziroma zločini belih ovratnikov, ki se smatrajo za ene izmed največjih v zgodovini Avstrije. Preiskava je razkrila različne koruptivne dogovore med upravo in Haiderjem, ki so v času vladanja Haiderja delovali z roko v roki. Medtem ko je Haider z vedno višjimi vsotami dežele Koroške garantiral hitro rast Hypo banke, je ta pomagala pri uresničevanju Haiderjevih projektov in tudi pri pranju denarja. Spoznan je bil za enega izmed najbolj odgovornih oseb poleg Wolfganga Kultererja in Tila Berlina za škandalozno stanje banke. Nadaljne preiskave o ozadju delovanja Jörg Haiderja pa niso mogoče, kajti po njegovi smrti 11. oktobra 2008, ko je zaradi prehitre vožnje pod vplivom alkohola izgubil življenje v avtomobilski nesreči v bližini Celovca, po trenutnem zakonu niso mogoče, saj narekuje, da pokojne osebe ni mogoče preiskovati. Kljub vsemu so tekom preiskave preiskovalci naleteli na več kaznivih dejanj, ki vključujejo pranje denarja, prevare, podkupovanja in podobna kazniva dejanja. Haider je v času svojega vladanja deloval zelo populistično, medtem ko je z zadolževanjem gradil stadion in hotel, ki sta se kmalu po njegovi smrti izkazala za pravo finančno polomijo. Avstrijski in nemški mediji so kasneje poročali o raziskavah, ki so razkrile več milijonske depozite na računih bank v Lichtenstainu povezanih s Haiderjem in njegovimi podporniki. Jasna sled denarja do danes še ni znana.

7.2. Wolfgang Kulterer.

Wolfgang Kulterer je banko vodil med letoma 1992 in 2006. Leta 1992 je začel ekspanzivno politiko širjenja banke na trge bivše Jugoslavije, kjer si je zaradi hitre gospodarske rasti lahko obetal dobiček. Po ugotovitvah preiskovalne komisije so se že v tem času pojavili sumi kaznivih dejanj. Vodstvo banke naj bi bilo že leta seznanjeno s sumljivimi posli vrha banke na Hrvaškem, s pranjem denarja in o veliki nevarnosti za Koroško in Avstrijo. Vodstvo banke pri tem nikogar ni sankcioniralo. Zanimivo je, da je ravno Wolfgang Kulterer leta 2004 dejal, kako dobro je, da so v deželni lasti, ker bi v primeru insolventnosti obveznosti prevzela avstrijska država. Kulterer je kasneje po prodaji banke Hypo Alpe Adrie odstopil zaradi suma poneverbe bilanc in tveganih poslov, dne 13. avgusta 2010 pa je bil priprt zaradi suma poneverbe, prevare, ponarejanja bilanc in pranja denarja. Vmesno poročilo posebne komisije, ki jo je ustanovil dunajski kriminalistični urad, je razkrilo, da je zgolj celovško tožilstvo odredilo po nacionalizaciji banke Hypo 28 hišnih preiskav,

SLIKA 7. Jörg Haider

130 zaslišanj in kar 200 razkritij računov v Avstriji, Nemčiji, Luksemburgu, Lichtensteinu in Švici, ki so bili povezani z Wolfgangom Kultererjem. Dne 24. maja 2012 je bil tako obsojen na tri leta in pol zaporne kazni.

SLIKA 8. Wolfgang Kulterer

7.3. Tilo Berlin.

Osrednji osumljenec v preiskavi poleg Wolfganga Kultererja in pokojnega Jörga Haiderja je Tilo Berlin, ki je banko vodil od 1. junija 2007 do aprila 2009, ko je banko

zapustil zaradi nestrinjanja znotraj uprave. V času prodaje Hypo banke bavarski banki Bayern Landesbank je avstrijskim in nemškim bogatašem omogočil hiter in netvegan zaslužek z nakupom in prodajo deleža v banki Hypo v času prodaje. Nakup se je zgodil še preden je bila namera o prodaji banke javno objavljena, zato je v tem primeru šlo tudi za zlorabo notranjih informacij. Po prodaji Hypo banke je zaslužil po ocenah kar 150 milijonov evrov profita in se povzpел na sam vrh banke. Tako hiter vzpon na sam vrh banke je bil mogoč zaradi dobrih prijateljskih vezi med njim in takratnim šefom bavarske banke Wernerjem Schmidtom, kar je kasneje prišlo tudi v predmet preiskave, saj naj bi se Werner Schmidt v času prodaje Hypo banke tudi sam okoristil preko Tila Berlina. Po škandalu leta 2009 pa se je tudi sam znašel pred zatožno klopjo, kjer še vedno čaka na razsodbo, zaradi prevare in goljufije v času prodaje banke Hypo.

SLIKA 9. Tilo Berlin

7.4. Werner Schmidt.

Politični interesi naj bi po navedbah preiskovalne komisije prihajali tudi s strani uprave bavarske banke. Marca 2007 naj bi takratnega predsednika uprave bavarske banke Wernerja Schmidta k nakupu Hypo banke silil bavarski finančni minister Kurt Faltlhauser pod pritiskom premierja Edmunda Stoiberja, še zlasti po dogodkih, ki so se zgodili decembra 2006, ko mu je spodletel nakup banke Bawag, četudi so bavarski revizorji svarili pred hudim tveganjem in banko Hypo primerjali z »ožeto limono«. V zaključnem poročilu so pisali med drugim o menjavi gradiva med prvim in drugim krogom kupovanja banke, dokumentacijo, ki so jo pridobili s strani Hypo banke, pa so smeli pregledati le v zelo omejenem obsegu. Kljub opozorilom se je prodaja zgodila. Po nacionalizaciji banke Hypo je prišel pod drobnogled bavarske komisije zaradi neodgovornega vodenja banke in špekulativnih poslov v času prodaje. Bavarska banka je tako od časa nakupa do prodaje državi Avstriji, kar je časovno okoli dve leti in pol, naredila za 3,6 milijarde evrov izgube. Pri tem obstaja sum, da se je tudi sam premoženjsko okoristil v času prodaje Hypa s pomočjo investitorja Tila Berlina.

7.5. Hypo v Sloveniji: Vegrad in Hypo banka .

Na seznamu preiskovalcev afere Hypo so se znašli tudi posli slovenske Hypo banke. Hypo je bil v času konjunktura močno vpet v slovensko gospodarstvo kot tudi v politično elito. Skupina Hypo je financirala različne neuspele menedžerske odkupe, prevzeme, kapitalske skupine (Poteza, cerkveni Zvon in podobno), rastoče nepremičninske imperije vplivnih posameznikov (Jožeta Anderliča, Igorja Jurija Pogačarja) in gradbince (Imos, GPG, Electo Damjana Jankovića,...). Največja stranka Hypo banke je bil zagotovo Vegrad z direktorico Hildo Tovšak na čelu. Po stečaju Vegrada so na dan prišla različna dejstva o načinih financiranja in pranja denarja s pomočjo "off-shore" podjetij v Panami, Švici in Lihtenštajnu. Model pranja denarja, ki ga bom razložil v nadaljevanju, pa ni bil značilen le za Slovenijo, ampak za celotno skupino Hypo. Šokanten je podatek, da se je samo preko Vegrada v "off-shore" podjetja v času 2007-2008 znilo za okoli 40 milijonov evrov za provizije in podjetja z zemljišči. Primer pranja denarja, ki ga bom v nadaljevanju predstavil, bo temeljil na projektu Vegrada za študentske domove na Vojkovi v Ljubljani.

7.6. Ostali.

V tem razdelku bi želel le opozoriti bralca, da zgoraj navedeni akterji niso edini, ki so bili vpleteni v nečedne posle banke Hypo, ampak zgolj največji krivci za nastalo stanje. Škandal se je razširil še daleč na države jugovzhodne Evrope, kjer se je banka v zadnjih 15 letih hitro širila. Tako so v Slovenij pod drobnogled prišli različni posli z banko Hypo, na Hrvaškem pa so segali v sam politični vrh stranke HDZ do njenega takratnega predsednika Ivo Sanadarja. V kolikor bi si želel bralec prebrati kaj več o tem, je moč veliko prebrati v literaturi navedeno na strani 26 pod številko [6].

8. NAČIN PRANJA DENARJA

Način pranja denarja so v bavarski raziskovalni komisiji razdelili na 3 korake:

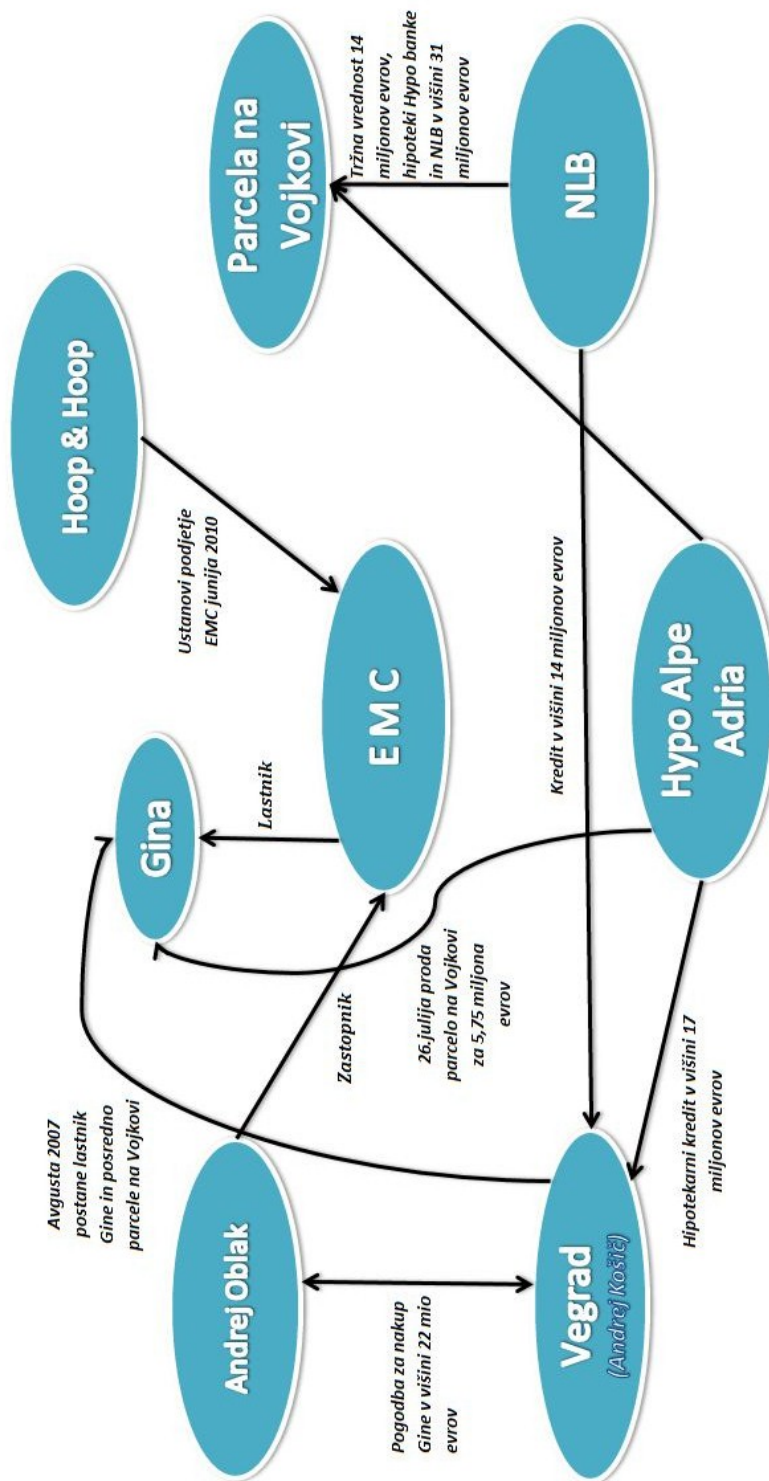
1. korak: Ena od Hypo družb ustanovi posebno projektno družbo in nato projekt proda za nekaj tisoč evrov podjetju, ki ga je za ta namen v Lihtenštajnu ustanovil odvetnik Gerard Hoop
2. korak: Takoj zatem je novoustanovljeno podjetje dobilo posojilo s strani Hypo banke za nakup zemljišča ali nepremičnine.
3. korak: Lastnik iz Lihtenštajna podjetje skupaj z zemljiščem za veliko večjo vsoto proda neposredno ali preko ene izmed družb Hypo banke, glavnemu kupcu. Glavni kupec je bil pri tem znan že od samega začetka in je hkrati dobil kredit v višini kupnine pri banki Hypo Alpe Adria.

Za boljše razumevanje si pogledjmo naslednji primer. Po zbranih podatki s strani raziskovalne komisije sta Andrej Oblak in Matej Košič avgusta leta 2007 podpisala pogodbo o prodaji 55000 m² velike parcele na Vojkovi v višini 22 milijonov evrov preko podjetja Gina, ki je bil v lasti Enjuan Managment Corp.. Andrej Oblak je bil tedaj že nekdanji direktor Hypo banke Consultant v lasti banke Hypo, katere glavni namen je bil financiranje nepremičninskih projektov, Matej Košič pa takratni izvršni direktor v Vegradu. Plačilo je potekalo v dveh delih. 8 milijonov so nakazali podjetju EMC, ostalih 14 milijonov, ki so jih najeli pri NLB, pa nakazali na račun Lichtensteinische Landesbank v Vaduzu. V času največje gospodarske rasti sumljivost takšnih poslov nihče ni preiskoval (v letu 2007 je namreč Slovenija zabeležila kar 7% gospodarsko rast) in je tako odpovedal nadzor nad sumljivimi transakcijami.

Po škandalu Hypo banke in ustanovitvi preiskovalne komisije se je izkazalo naslednje. Andrej Oblak je bil zastopnik panamskega podjetja Enjuan Managment Corp., ki je bilo ustanovljeno le 2 meseca pred prodajo Vegradu s strani ene izmed sodelavk družbe Hoop & Hoop. Hypo banka, ki je takrat imela že 300 milijonov evrov izpostavljenosti do velenjskega podjetja Vegrad, je 26. julija, torej en mesec pred prodajo, prodalo zemljišče podjetju Gina v višini 5,75 milijona evrov. Tako je Enjuan Managment Corp. v kratkem času zaslužil za 16,25 milijonov evrov dobička. Ker je Vegrad takrat najel kredit pri banki Hypo, je bila na zemljišče vpisana tudi hipoteka v višini 17 milijonov evrov. Po izbruhu krize je s stečajem velenjskega podjetja Vegrad projekt padel v vodo in na parceli, ki je bila na trgu vredna okoli 14 milijonov evrov, sta bile vpisani dve hipoteki v skupni vrednosti 31 milijonov evrov (14 NLB in 17 Hypo banka). Tako je ta primer le eden izmed mnogih o delovanju trikotnika Vegrad, Hypo in "off-shore" podjetij iz Lihtenštajna. Podobna zgodba je tako bila tudi pri ostalih gradbeniških podvigih kot so Celovski dvori, grad Rotonda,..

S tem, ko je prihajalo vedno več podatkov o takšnem načinu poslovanja v Sloveniji in drugod, je bilo očitno, da to ni lokalni način delovanja, ampak veliko širši. Samo Gerard Hoop je imel po ocenah raziskovalne komisije v Lihtenštajnu ustanovljenih več kot 50 podjetij. Večje število poslov je zastopal tudi Andrej Oblak. Med preiskavo so med drugim našli tudi dokument, ki naj bi dokazoval, da je bilo eno izmed Lihtenštajnskih podjetij tudi v lasti takratnih vodilnih članov podružnice Hypo banke v Sloveniji.

Drugi način pranja denarja pri delovanju banke Hypo Alpe Adria so bile pogodbe o posredovanju, preko katerih je določeno podjetje "off-shore"podjetju nakazovalo denar za svetovanje pri zahtevnejših projektih. Sami zaslužki so bili velikokrat zelo vprašljivi oziroma nenormalno visoki. Tako so se pojavili primeri, ko je podjetje skoraj polovico sredstev, ki jih je namenilo za izgradnjo ali obnovo objekta porabilo za svetovanje, katera je nakazalo v Lihtenštajn. Podoben primer najdemo v Sloveniji pri nakupu podjetja Rotonde s strani Vegrada. Velenjsko podjetje je poleg 1,5 milijona vrednega nakupa plačalo še 800.000 evrov provizije v Lihtenštajn.

SLIKA 10. Način pranja denarja

Ves sistem je bil pri temu zelo centraliziran in pregleden. Vse posredniške družbe v Lihtenštajnu (Sebau, Ramua, Inbau,..) so bile ustanovljene s 50.000 švicarskimi

franki kapitala na sedaj že zloglasnem naslovu Pflugstrasse 7 v mestu Vaduzu, Lichtenštajn, kjer je imel svojo pisarno odvetnik Gerold Hoop, ki je uradno nastopal kot njihov upravljalca. Vsako izmed nastalih in kasneje tudi ugaslih podjetij je imelo svoj račun, pri čemer so si med seboj veliko nakazovala, posojala in vračala tudi po več sto tisoč evrov visoke zneske. Sam denar pa naj bi iz računov dvigoval kar Gerold Hoop. ([6] in [13])

9. ODGOVOR NA GLAVNO VPRAŠANJE IN ZAKLJUČEK

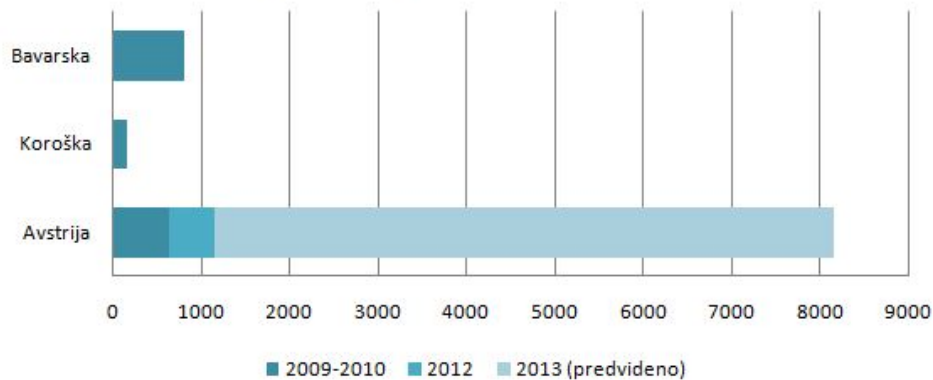
Banka Hypo Alpe Adria, ki je bila ustanovljena leta 1896, se je v letih 1990-2007 z njeno ekspanzivno politiko širjenja v države bivše Jugoslavije zavihtela med 6 največjih bank v Avstriji in med največje v državah jugo-vzhodne Evrope. Pri tem so vodstveni organi banke zanemarjali delež slabih kreditov v portfelju banke, za dobro bonitetno oceno pa je poskrbela njena takratna največja lastnica avstrijska dežela Koroška, ki je za banko jamčila z milijardnimi vsotami. Kljub opozorilom revizorjev o slabem stanju banke je 22. maja 2007 bavarska banka Bayern Landesbank s kupnino v višini 1,65 milijarde kupila večinski delež v banki Hypo. V naslednjih dveh letih se je z začetkom svetovne gospodarske krize stanje banke Hypo le še slabšalo, takratni lastniki pa so morali z večkratnimi dokapitalizacijami zagotavljati njeno normalno delovanje. Dne 15. 12. 2009 je država Avstrija banko nacionalizirala, ker nobena od takratnih lastnic ni želela sodelovati v nadaljnjih dokapitalizacijah banke, vendar so jo na dan prodaje dokapitalizirale še za 1,05 milijarde evrov. Nacionalizacija banke Hypo je bil rezultat izsiljevanja med glavnima akterjema državo Avstrijo in banko Bayern Landesbank. Država Avstrija se je zavedala dejstva, da v kolikor bi banka Hypo zašla v stečaj bi banka Bayern Landesbank izgubila ves vloženi denar, saj bi bila kot upnica poplačana zadnja. V tem primeru bi izgubila kar 6,8 milijard evrov (kupnina v višini 1,65 milijarde evrov, prodaja 800 milijonov evrov, terjatve v višini 3 milijard evrov, ostalo so bile dokapitalizacije v letih 2007-2009). Na drugi strani pa so v banki Bayern Landesbank vedeli, da bi stečaj banke Hypo spravil v bankrot tudi deželo Koroško in bi ji morala na pomoč priskočiti država Avstrija. Slednje dejstvo je glavni razlog za nacionalizacijo banke Hypo in dokapitalizacijo s strani bavarske banke v višini 825 milijonov tik pred prodajo banke državi Avstriji za simboličen en euro, kjer se je banka Bayern Landesbank zavezala, da bo zagotavljala likvidnost banke v višini okoli 3 milijarde evrov vse do leta 2013.

Po nacionalizaciji banke Hypo sta bile ustanovljene dunajska in bavarska preiskovalna komisija, ki sta preiskovali ozadje dogajanja v banki Hypo. Izkazalo se je, da je bilo slabo stanje banke posledica klijentalističnega in korupcijskega obnašanja avstrijske politike kot tudi samih bankirjev v banki Hypo in Bayern Landesbank, ki so se z različnimi metodami pranja denarja okuristili za milijonske vsote.

Na prvi pogled je v tej zgodbi bavarska banka postala največja žrtev, ampak kasnejša razkritja govorijo drugače. Država Avstrija se je po nacionalizaciji banke Hypo pred evropsko Komisijo v Bruslju zavezala k prodaji banke do konca leta 2013. Avstrija je od nacionalizacije do danes dokapitalizirala banko Hypo že v višini 2,2 milijardi evrov in v kolikor bo želela očistiti portfelj banke pred prodajo, bo morala v letu 2013 še za okoli 10 do 12 milijard slabih terjatev prenesti na slabo banko, od tega za okoli 7 milijard neizterljivih. Drugače povedano, v prihodnosti bi lahko nacionalizacija banke stala vsakega državljana republike Avstrije okoli 1083 evrov.

Je torej vrednost podjetja lahko negativna? Na vprašanje bi lahko odgovorili z ne, kajti v primeru, da neko podjetje investira v lastniški delež drugega podjetja, v najslabšem primeru izgubi ves svoj vložek oziroma investicijo. Žal pa je danes trg že

Dokapitalizacije v času 2009 - 2013

SLIKA 11. Dokapitalizacije v času 2009-2013 v milijonih evrov

močno prepleten in zato v mnogih primerih neko podjetje ni samo lastnik drugega ampak je tudi njegov upnik, kot smo videli v primeru banke Hypo. V tem primeru podjetje v najslabšem primeru ne izgubi svojega vloška, temveč tudi posojila, ki jih je dalo podjetju. In to se je tudi zgodilo pri banki Hypo Alpe Adria, kjer so bili njeni lastniki istočasno njeni upniki in je bila zato s stališča bivših lastnic ob nacionalizaciji vrednost banke negativna. Žal se je podobno zgodilo tudi drugje po Evropi, kjer so imele države večinsko lastništvo v bankah in so se težave v kapitalski ustreznosti hitro pokazale ob začetku krize, kot tudi prepletenost bančnega sistema. Nihče do tedaj ni poznal realnega tveganja zaradi prepletenosti bank, ki se je pokazal kot eden izmed ključnih problemov gospodarske krize.

Eden izmed razlogov za takšno stanje, ki bi ga bilo potrebno poudariti je v tem da Evropa ni imela dovolj koherentnega sistema, ki bi nadziral prepletenost bančnega sistema razen Evropske centralne banke (ECB). Šele po izbruhu krize so se začeli pritiski po boljšem nadzoru nad finančnimi institucijami. Tako največje države, kot sta Nemčija in Francija, zahtevajo naj se nekaj naredi na področju bolj rigoroznih predpisov nad evropskimi bankami, kajti finančne težave bank lahko hitro zamajajo zaupanje ljudi v ves evropski finančni sistem.

Dne 2.9.2010 je Evropski parlament sprejel dodatne ukrepe proti tveganem poslovanju finančnih institucij, ki bi lahko imelo negativne posledice za celotno evropsko gospodarstvo. Poslancem je uspelo skupaj z Evropsko komisijo sprejeti dogovor o tem, kako bodo delovale nove nadzorne institucije, ki bodo spremljale banke in zavarovalnice. Nadzor nad finančnimi trgi v EU bo v prihodnje temeljil na dveh stebrih: Evropskem odboru za sistemska tveganja, ki se bo posvečal tveganjem, ki lahko ogrozijo celoten finančni sistem, ter treh evropskih nadzornih organih, ki bodo spremljali tveganja na posameznih segmentih finančnega trga, in sicer v bančništvu, zavarovalništvu in na trgih finančnih instrumentov, kot so borze. Nadaljnja pogojanja bodo temeljila predvsem na tem, kdo lahko naloži finančnim institucijam izvajanje ukrepov za zmanjšanje tveganj, ki so jih opazili nadzorniki.

Primer banke Hypo Alpe Adrie je tako postal šolski primer banke, ki je zašla v hudo finančno krizo, zaradi korupcije in pomanjkanja nadzora. Postala je žrtev političnih igravic in pohlepa posameznikov, ki so si s pomočjo garancije dežele Koroške in pranjem denarja zagotovili visoke premoženjske koristi. Žal se je podobna slika zgodila tudi drugje po Evropi, kjer so imele države večinsko lastništvo v bankah in so se težave v kapitalski ustreznosti hitro pokazale ob začetku krize. Vsi dolgovi bank so se prinesli na pleča davkoplačevalcev, medtem ko so bili glavni krivci za nastalo stanje redko kdaj deležni sankcij.

Ob vsem tem velikokrat slišimo tudi zelo znano izjavo Bertolta Brechta iz dela *Opere za tri groše* v kateri je dejal »Kaj je rop banke v primerjavi z ustanovitvijo banke«. Čeprav bi se nas danes veliko strinjalo s slednjo izjavo, zaradi vseh zgodb o kapitalskih podhranjenostih evropskih bank, je vseeno pomembno, da se zavedamo koristnosti le-teh. Banke vsakodnevno posojajo denar, omogočajo varovanje naših prihrankov, z alokacijo tveganja investirajo v gospodarstvo, posledično poganjajo gospodarstvo in ustvarjajo delovna mesta. Zato je pomembno, da v prihodnosti težimo k ustreznemu nadzoru nad bankami in prepletenosti le-teh.

LITERATURA

- [1] *Hypo exklusiv: Der geheime Kaufvertrag mit der Bayerischen Landesbank*, [ogled 12. 2. 2012], dostopno na <http://www.profil.at/articles/1101/560/285854/hypo-der-kaufvertrag-bayerischen-landesbank>.
- [2] *Delniška družba (d.d.)*, [ogled 17. 12. 2012], dostopno na <http://mladipodjetnik.si/podjetniski-koticek/ustanovitev-podjetja/katero-obliko-podjetja-izbrati/delniska-druzba-d.d.>
- [3] *Austria nationalizes Hypo Group Alpe Adria*, [ogled 19. 12. 2012], dostopno na http://articles.marketwatch.com/2009-12-14/industries/30713285_1_bayernlb-german-bank-austrian-government.
- [4] *The key to industrial capitalism: limited liability*, [ogled 19. 12. 2012], dostopno na <http://www.economist.com/node/347323>.
- [5] *Limited liability*, [ogled 9. 12. 2012], dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Limited_liability.
- [6] R. Scheider, *Kraj zločina: Hypo Alpe Adria*, Ciceron, Mengeš, 2011.
- [7] *Hypo Group Annual reports*, [ogled 19. 12. 2012], dostopno na <http://www.hypo-alpe-adria-bank-annualreports.com/>.
- [8] *1,5 Milliarden gegen den Dominoeffekt*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na <http://derstandard.at/1259281745019/Hypo-wird-verstaatlicht-\-15-Milliarden-gegen-den-Dominoeffekt>.
- [9] *Podjetja, Slovenija, 2010 – končni podatki*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4355.
- [10] *What really happened at Hypo Group Alpe Adria*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na <http://www.thebanker.com/World/Western-Europe/Austria/What-really-happened-at-Hypo-Group-Alpe-Adria?ct=true>.
- [11] *Hypo erhofft Zukunft ohne Schwimmhilfe*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na <http://derstandard.at/1331207145037/Kaerntner-\-Hypo-Hypo-erhofft-Zukunft-ohne-Schwimmhilfe>.
- [12] *Hypo Alpe-Adria-Bank International AG*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na [http://www.hypo-alpe-adria.com/115/home.nsf/r/IR_Moodys/\\$file/HGAA_CompanyProfile_26082010.pdf](http://www.hypo-alpe-adria.com/115/home.nsf/r/IR_Moodys/$file/HGAA_CompanyProfile_26082010.pdf).
- [13] *Odvetnik iz Liechtensteina: O poslih med Hypom in Vegradom so odločali drugi*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na <http://www.dnevnik.si/poslovni/novice/1042490969>.
- [14] *BayernLB Annual Report 2007*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na http://www.bayernlb.de/internet/media/internet_4/en_1/downloads_14/0100_corporatecenter_10/1323presse_politik_5/annualreport_1/2007_20/Annual_Report_IFRS_2007.pdf.
- [15] *Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200642&stevilka=1799>.
- [16] *Družba z omejeno odgovornostjo z enim družabnikom*, [ogled 16. 12. 2012], dostopno na http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/metlika2364.pdf.
- [17] *Jeder Österreicher zahlt 1083 Euro für die Hypo*, [ogled 29. 05. 2012], dostopno na <http://diepresse.com/home/wirtschaft/economist/1411650/Jeder-Oesterreicher-zahlt-1083-Euro-fuer-die-Hypo?from=suche.intern.portal>.